

УДК 347.639

Гайдукова А.Г.¹, Серга Т.О.²

¹ студ. гр. СН-210 НУ «Запорізька політехніка»

² канд. соц. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

СОЦІАЛЬНЕ СИРІТСТВО: ПРОБЛЕМАТИКА, ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ

В сучасній Україні існує серйозна проблема, котра носить назву «соціальне сирітство». Проблематика даного феномена набула широкого

поширення та активно вивчалась різноманітними науковцями-соціологами, адже соціальне сирітство так чи інакше зачіпає найрізноманітніші сфери життя нашого суспільства, починаючи від економіки і закінчуючи культурою.

Актуальність даного явища проявляється в тому, що в Україні спостерігається чимала кількість дітей з різноманітними ознаками, що підтверджують їх приналежність до соціальних сиріт: на вулицях можна зустріти бездоглядних дітей, більшість з яких має явно виражену дромоманію та регулярно втікає з дому.

У кінці XX століття термін «соціальне сирітство» набув широкого поширення. Він означав відчуження батьків від дітей, бездоглядність до їхньої індивідуальності та незахищеність перед негативним впливом суспільного середовища. Сьогодні цей термін активно обговорюється, адже через військові конфлікти на території України і без того гостра проблема продовжує наростати.

Як правило, соціальні сироти – це не обов'язково діти, чий батьки загинули, або позбавлені батьківських прав. Це також діти, котрі покинуті «самі на себе» та опинились в скрутних життєвих обставинах, стали дітьми вулиці, за наявності батьків, на відміну від звичайних сиріт.

Соціальне сирітство має дві основні категорії причин: зовнішні та внутрішні. Зовнішні причини складають сукупність факторів, що впливають на сім'ю ззовні. У свою чергу, внутрішні причини є безпосередніми проблемами конкретної родини і, як правило, не виходять за межі сімейного кола.

Зовнішні причини соціального сирітства – це об'єктивні умови та фактори, які перебувають поза контролем сім'ї і можуть спричинити втрату дітьми батьківського піклування або опіки. Приклади таких причин включають економічну нестабільність та бідність, насильство та конфлікти, несприятливі умови проживання, недостатню доступність соціальних послуг та натуральні катастрофи й природні лиха.

Внутрішні причини соціального сирітства характеризуються своєрідною суб'єктивністю у їхньому походженні та наявності. Вони виникають через ряд факторів, таких як внутрішні конфлікти в родині, невірні обрані методи виховання або відсутність емоційної підтримки у сім'ї. Ці внутрішні проблеми часто взаємозалежні з зовнішніми негативними факторами. Наприклад, низький рівень життя, соціальна нестабільність та економічні труднощі можуть поглиблювати внутрішні сімейні проблеми та сприяти розпаду традиційної структури сім'ї [1].

Серед таких причин може бути позашлюбне народження дитини, відмова від новонароджених немовлят, погані матеріальні та житлові умови,

помилки у вихованні та жорстокість батьків, поширення алкоголізму та наркоманії, ув'язнення батьків та неповна сім'я [2].

У сучасному українському суспільстві можна визначити основні групи дітей, які стають соціальними сиротами. Серед них – безпритульні діти, діти котрих вигнали з дому батьки, бездоглядні діти, діти-втікачі з виховних установ, діти-втікачі з родин, діти що віддають перевагу постійному перебуванню на вулиці, а також діти з ознаками важковиховуваності та дромоманією.

Загалом, явище соціального сирітства має тривалі наслідки, які стосуються не тільки самої дитини, але й її родини та всього суспільства. Відсутність стабільної сімейної підтримки, яка вважається найбільш сприятливою для повноцінного розвитку, призводить до загрози для фізичного та психічного здоров'я дитини, впливає на її успіхи у навчанні та сприяє відставанню у фізичному та психічному розвитку.

Діти, які знаходяться на вулицях, стикаються з соціальним відокремленням, що часто веде до форм дезадаптованої поведінки та розладів у їх особистісному та психічному зростанні. Здоров'я цих молодих істот стає об'єктом серйозних загроз, оскільки, потрапивши до закладів допомоги дітям, вони стикаються з заразливими хворобами, захворюваннями дихальних систем та психічними розладами.

Соціальне сирітство породжує не лише глибокі соціальні виклики, але й має серйозні юридичні наслідки. Зокрема, відносно залишених дітей порушується їхнє конституційне право зростати в сім'ї та отримувати піклування з боку батьків. Це стає вказівником на порушення одного із найважливіших прав дитини, які проголошені Конвенцією ООН про права дитини [3].

Наслідком сирітства та соціального сирітства є економічна залежність та бідність. Відсутність стабільної фінансової підтримки може призвести до вразливості перед економічними труднощами та обмеженості у доступі до необхідних ресурсів. Через те, що вихованцям інтернатних закладів частіше за все досить важко влаштуватись на високооплачувану роботу, вони не мають багато доходу, внаслідок чого не можуть банально забезпечити себе житлом з гарними умовами. Окрім того, наслідками також є ряд серйозних проблем, включаючи ризик для безпеки та дитячого благополуччя. Діти, позбавлені дорослого нагляду, стають особливо вразливими перед різними формами експлуатації та насильства. Це відкриває для них шлях до можливих негативних впливів та небезпек, що можуть серйозно вплинути на їхнє фізичне та психічне здоров'я.

Зокрема, наявність сиріт виносить проблему безпеки на новий рівень, сприяючи посиленню ризику участі дітей у кримінальних діяльностях. Деякі сироти можуть навіть знаходити підтримку в кримінальних та маргінальних

групах, що значно підвищує їхню схильність втягнутися у незаконну діяльність, наслідки якої можуть бути важкими та тривалими.

У заключенні можна відзначити, що соціальне сирітство є серйозною проблемою, яка вимагає негайних та комплексних заходів. Враховуючи унікальні особливості українського суспільства, важливо розробити ефективні стратегії та програми, спрямовані на подолання цієї проблеми. Такі заходи мають сприяти сталому соціальному розвитку країни та забезпеченню благополуччя дітей, що опинилися в складних життєвих обставинах. Реалізація таких стратегій потребує спільних зусиль держави, громадськості, міжнародних організацій та інших зацікавлених сторін. Тільки через спільний та цілеспрямований підхід можна досягти значного прогресу у вирішенні проблеми соціального сирітства та забезпечити краще майбутнє для всіх дітей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Яремчук В. В. Феномен соціального сирітства як наукова проблема / В. В. Яремчук // Вісник психології і педагогіки ПНУ ім. В. Стефаника. – 2010. – № 15. – С. 7-10.
2. Брутман В. Н. Причини соціального сирітства / В. Н. Брутман // Соціальна робота. – 1994. – № 5. – С. 11-12.
3. Конвенція ООН про права дитини : [прийнята резолюцією 44/25 Генеральної Асамблеї ООН від 20 листопада 1989 року; ратифікована Постановою Верховної Ради України № 789XII (78912) від 27 лютого 1991 року] / Організація Об'єднаних Націй ; [Представництво Дитячого фонду ООН в Україні]. – Київ : [UNICEF в Україні], 2009. – 47 с.